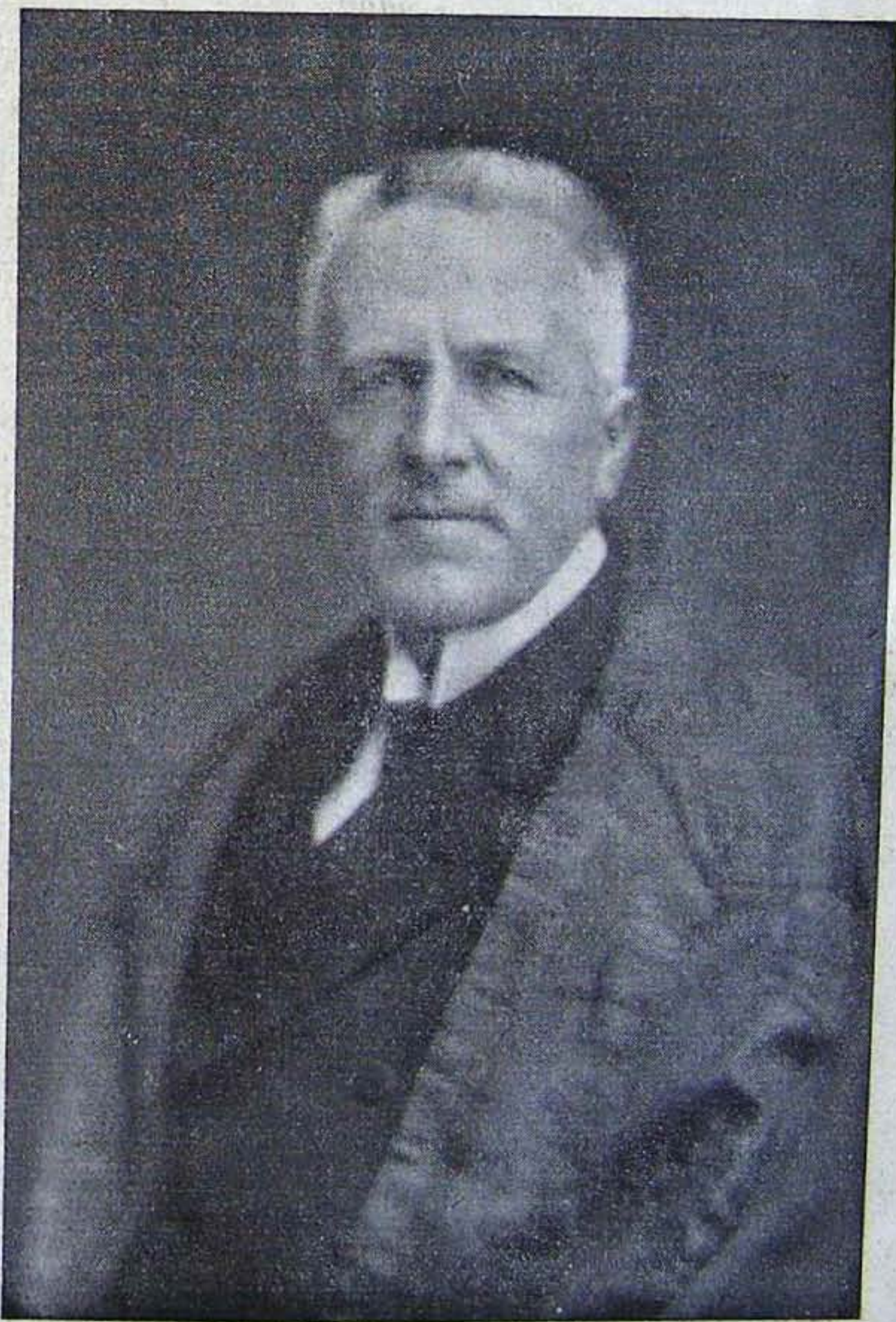

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Alapította: Józán Miklós

Józán Miklós
püspöki vikárius
felsőházi tag
70 esztendő

Budapest, 1939. december hó.

XVIII. évfolyam 12. szám.

Karácsonyi üdvözlét.

És elmentek Betlehembe.

Ott megszülte az ő elsőszülött fiát és betakarta őt ruhákkal és a jászolbölcsőbe jektette, mivel nem volt hely az ő számukra a vendégfogadó háznál.

Minden évben elmennek Betlehembe. Most, 1939-ben is. Sötétebb, mint valaha most az útkok. Fájdalmasabban, mint valaha, ériat bennünket az igazság, hogy nincs hely az ő számára a vendégfogadó háznál. Nincs hely az ő számára sehol a mi világunkon — hogy milyen a mi világunk, azt nem kell egymásnak elmondanunk. Egyetlen gyermek sincs ma biztonságban ezen a világon. Hogyan lehetne hát Krisztus? De gyakran nincs hely az ő számára még szíveinkben sem, mert a helyet önteltségünk, reményünk, aggodalmaink és kívánságaink foglalják el: nincs helyünk Krisztus részére. A világosság a sötétségtlen fénylik, de a sötétség nem fogadja be azt.

És mégis: Karácsony eljön — most is. Szívünk és a világ sötétségét áttöri a világosság. Csoda történik és Isten most is kiteríti felénk és az egész bűnös világ felé szeretetének sátorát, elküldi angyalait, akik remegéseink közül felemelnek. Elhosszák majd a jóhírt: Ne féljete, mert hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész világnak öröme lesz. Mert született néktek a Megtartó, aki Ur Krisztus, a Dávid városában.

Talán mi mindnyájan, akik a mi unitárius ifjúsági világmozgalmunknak tagjai vagyunk, az elmúlt hónapok során azt gondoltuk, hogy minden hiábavaló. Hiábavaló volt együttes munkánk, szép eszméink, közös hitünk. Kétkelkedtünk Istenben és önmagunkban.

De minden esztendőben elmernek Betlehembe — lehet, hogy most első alkalommal tanuljuk meg, hogy ez valóban így is van. Így születik meg bennünk a Karácsony — lehet, hogy most az első alkalommal. És az angyalok kara a jóhír üzenetét hozza — lehet, hogy most az első alkalom, amikor meg is értjük azt.

Igy vesszük a karácsonyi örömet bűnös voltunk tudatában. De egyúttal újra felismerjük feladatunkat, hogy mindegyikünk saját országában folytassa a munkáját, de mindnyájan Krisztus lelce szerint, aki megszületett ismét erre a világra és aki megszületik mi bennünk is.

(International Religious Fellowship. Utrecht, Hollandia.)

KARÁCSONY ÜNNEPÉN a Koháry-utcai templomban első és másodnapján délelőtt mindkét alkalommal reggel 9 és d. e. 11 órai kezdettel is megterítjük az Ur asztalát, s várjuk híveink buzgó seregét. A Misszió Ház templomában mindkét ünnepnapon d. e. 10 órakor, Pestszentlőrincen templomunkban első napján d. e. 11 órakor, Csepelen és Pestszenterzsébeten első napján d. e. 9 órakor, Sashalmon első napján d. u. 4 órakor osztunk úrvacsorát. Karácsonyi lelki békességüket váró híveinket szeretettel hívjuk a szent asztalhoz.

Nőszövetségünk felhívása.

Nehéz időkben, nehéznek induló tél küszöbén jelentjük, hogy 50 családban 130 gyermek és 48 egyedülálló testvérünk gondol reménykedve arra, hogy az Ur Jézus születése ünnepén — hittestvérei szeretetéből — része lesz egy kis örömet jelentő adományban.

Ki-ki tehetsége szerint jöjjön segítségünkre, hogy szegénysorsú testvéreink reménykedése testet öltjön! Karácsonyi segélyezésünk szolgálatába állítjuk:

1. **Karácsonyi vásárunkat:** dec. 17, 24-én 10—1 óra között és dec. folyamán minden csütörtök d. u. 4—6 óra között együletünk helyiségében (V., Koháry-u. 4. I. em.). Mindent szívesen veszünk, ami eladható és megvehető kézimunka, dísz tárgy, befőtt, tészta-féle). Bizományba is átveszünk tárgyakat értékesítésre, a cél javára esedékes százalék fejében.

2. Pénz és mindennemű természetbeni adományt (cukor, könyv, játék, élelmiszer) kérünk az akció javára a Nőszövetség címére (V., Koháry-u. 4.). A hagyományokhoz híven pénzt és élelmiszert óhajtunk adni minden nyilvántartott és arra érdemes testvérünknek; az iskolás gyermekeknek cukorkacsomagot; ruhafélét a veendő készlet erejéig, az arra legjobban rászorulóknak. A pénz és élelmiszer kiosztás ideje dec. 20, 21, 22. d. e. és d. u. a Nőszövetség helyiségében.

Érdeklődő testvéreinket örömmel látjuk körünkben minden alkalommal. Hétfő délutáni összejöveteleinket dec. hó egész folyamán megtartjuk.

Az Unitárius Nőszövetség nevében:
Józan Miklósné

ISKOLÁS GYERMEKEINK részére a karácsonyfa-ünnepélyt Nőszövetségünk a Koháry-utcai templomban tartja meg dec. 21-én, csütörtökön d. u. fél négy órai kezdettel.

AZ EGYETEMI HALLGATÓK részére dec. 23-án a Misszió Ház templomában állít karácsonyfát és rendez szeretetvendégséget este 7 órai kezdettel.

AZ UJPESTI karácsonyfaünnepélyt f. hó 22-én, pénteken du. 2 órakor,

A RÁKOSPALOTAI karácsonyfaünnepélyt f. hó 22-én, pénteken du. 4 órakor tartjuk. Kérjük híveinket, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg.

A NŐSZÖVETSÉG felkéri azokat, akik a templomi hangverseny számozott meghívóit elszámolásra vették át s még azzal nem számoltak el, sziveskedjenek azt minél előbb megtenni.

RÁDIÓ KÖZVETITI Istentiszteletünket december 26-án d. e. 9 órakor a Koháry-utcai templomból. A szolgálatot **Józan Miklós** püspöki vikárius végzi.

Józan Miklós.

LXX.

„Mulasd meg nekem a te hitedet a te cselekedeteidből és én meg fogom neked mutatni az én cselekedeteimből az én hitemet.” (Jakab II. r. 18. v.)

Mint ékes szavú szónok tűnt fel pályája kezdetén. Hitünk szent igazát oly meggyőző, sokszor drámai erővel hirdeté, hogy prédikációira országvilág felfigyelt. S mégsem ezzel, hanem valami mással, ami még ennél is többet jelent, példás szép életével csinált igazi karriert s vette el a pálmát. Negyvenhat esztendő alatt, amióta az Ur szőlőkertjében munkálkodik, sok szép prédikációt mondott, de legszebb prédikációjánál is szebb az ő hetven esztendő példás szép élete. Életével tett bizonyosságot hitünk szentsége és igazsága mellett. Künn és benn egyaránt ezzel szerzett híveket és tisztelőket unitárius anyaszentegyházunk számára is. Neve a magyarországi unitarizmus, mint egykor a Ferencz Józsefé, egészen összeforrt. A vallás, melynek főpásztora Józan Miklós, bizonyára szép és tiszteletreméltó, — így gondolkoznak azok is, akik csak az ő személyén keresztül ismerik valásunkat. Neve fény, tisztesség, dicsőség és áldás számunkra tengereken túl és innen egyaránt.

Életének hetvenedik évfordulóján nem azért emlékezünk, hogy őt magasztaljuk. Emberek magasztalására neki nincs szüksége. Ő Istennek szolgál. Jutalmát is Istentől fogja majd elvenni, aki bizonyára ezekkel a szavakkal fogja majd atyai hajlékába fogadni: „Jól vagyon jó és hű szlogám; a kevésen valál hű, többre bízlak ezután”. Az emlékezésre nekünk, magunknak van szükségünk. Példájából tanulva hadd tudja meg minden igehirdető, hogy a mi prédikálásunknak nyomatékot, súlyt, bizonyító erőt csak a mi erkölcsi életünk ad. Lehetünk aranyszájú Szent Jánosok, ha életmódunk nem azt bizonyítja, amit prédikálunk, egy hívó lelket se fogunk se az anyaszentegyház, se az üdvösség számára megnyerni, de mindenkit megbotránkoztatunk.

Józan Miklós a békességszeretet embere. A bántást bántással sohasem viszonzta: a kapott sérelmeket nagylelkűen mindig elfelejtette. Az evangélium szolgája jól tudja, hogy a világon az egyik legszebb erény a megbocsátás. S ha akadna valaki, aki nem tud vele „kijöni”, az nem az ő hibája, hanem azé a valakié. Minél jobban megismeri őt valaki, annál jobban megszereti. S ha akadna ember, aki őt nem szereti, — amit alig hiszek, — ez csak úgy lehetséges, hogy az illető nem ismeri az ő lelke szépségeit.

Józan Miklós unitarizmus, épúgy, mint a Channingé, vagy a Parkeré, nem egy felekezetet jelent, hanem minden felekezeti szempont fölé emelkedő egyetemes emberszeretet. Jogilag ezidő szerint lélekszámában talán a legkisebb magyar

történelmi egyház főpásztora, valójában az egész világot átölelő kereszténység apostola. Költői lélek, a szívére hallgat. Ezért van az, hogy „poetica licentia”-val tesz néha-néha adminisztrációs intézkedéseket is.

Ősz hajfűrtjei tiszteletet parancsolnak. Lehetetlen őt nem szeretni. A jó Isten éltesse őt mindnyájunk örömére jó egészségben sokáig.

Dr. Csiki Gábor.

ESZMÉK VILÁGA

Dávid Ferenc egyénisége és az unitárius vallás.

Varga Béla püspök emlékbeszédének vázlata.

A vallásalapítók élete és lelki alkata sokszor felvilágosít és magyarázatul szolgál annak a vallásnak a szellemére, amelyet megalkottak. Luther, Zvingli és Kálvin pszichológiája kulcs a tanhoz, a kereszténység azon formájához, amelyet az illetők megalkottak.

Ugyanez a szempont érvényes Dávid Ferencre és az unitárius vallásra vonatkozólag. Itt azonban nehezebb a feladat, mint a többinél. Ennek oka az, hogy ebben az esetben sem a vallásalapító, sem az általa propagált vallás nem áll olyan leszögezten, olyan végleges formában előttünk, mint a többiekénél. Dávid Ferenc egyéni vallásos fejlődéseinek változatosága, hamisítatlan reformátori jelleme, amely lelkiismeretén kívül már korlátot nem ismer s a bibliát is ezen keresztül vizsgálja, megnehezítik azt, hogy szilárd és meghatározott keretek közé foglalhassuk az ő életmunkáját.

Ennek tulajdonítható, hogy nagyon eltérő vélemények uralkodnak mind egyéniségét, mind pedig az általa alapított vallást illetőleg. A felekezeti elfogultság éppen úgy közreműködik egyénisége egyoldalú elbírálásában, mint az unitárius vallás megítélésében.

Dávid Ferenc utolsó zsinatának egyik pontja azt mondja, hogy nincs a világnak semmi oka lázongani azok ellen, kik a különböző úton-módon eltemetett igazságot napfényre törekednek hozni. Ő maga így számol be reformátori munkájának egyes lépéseiről: Én előbb Luther műveit olvasván, a szász eklézsiák hitét fogadtam el. Látván a reformáció továbbfejlődését és az idők szellemének a megváltozását, mint-hogy a helvét hitvallásúak a szász eklézsiák több tévelygését elhagyták, azokhoz csatlakoztam s álhatatosan velük voltam addig, míglen a sor az örökélet ama sarkalatos kérdéseire került, amelyért és amelynek nevében Isten belső ihletését követve, tőlük és minden más egyháztól elválni kényszerültem. Így jutottunk a kisebb dolgokról a fontosabbakra az Ur parancsából. Mert a lelkiismeret semmiben sem nyugszik meg, hanem csak az igazságban.

Dávid Ferenc reformátori munkája tulajdonképpen helyre akarta állítani Jézus érték kereszténységét, amely a lélek végtelen értékeinek felismeréséből

táplálkozik s a lélek Isten felé való örökös törekvéseire építi Isten országát.

Az unitárius felfogás szerint az emberi lélek fejlődésében nincs megállás. A lelki megtisztulás és tökéletesbülés végtelen folyamat. „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok”, az emberi és az isteni lélek rokonságán alapuló mélységes hit felemelő és megrendítő megnyilatkozása. Jézus mutatott példát arra, hogy az ember a lelkiségnek hihetetlenül tökéletes formájához jutott el.

Az unitarizmus már első hivatalos megjelenésekor, az 1568-ban tartott tordai országgyűlésen föllendült az egyetemes emberi kultúra magaslatára, amikor Dávid Ferenc hatása alatt törvénybe iktatja a vallásszabadságot, kimondván, hogy az evangéliumot ki-ki az ő értelme szerint hirdetheti. Nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanításért bárkit is fogsággal vagy helyétől megfosztással fenyegetsen.

Ez a határozat, amely sok méltánylásban részesült a múltban s kell részesülnie a jelenben és a jövőben is, magában foglalja az unitárius szellem kulturális programját, amely úgy látszik, lényétől elválaszthatatlan.

MAIKÉRDÉSEK

Elnöki megnyitó.

Egyesületünk nagy öröme, hogy díszelnöke, József Miklós püspöki vikárius úr friss erőben és egészségben most tölti be 70. évét. Néhány éve annak, hogy megültük 40. éves papi jubileumát. Nemcsak egyesületünket, melynek mindenkor ideális irányítója, hanem mindannyiunkat is hozzá a tisztelet és igaz ragaszkodás köteléke fűzi. Hálát adunk Istennek, hogy megőrizte testi és szellemi erejét, mély és logikus gondolkodását, kiváló szónoki képességét és azon példás keresztény szeretetét, mellyel egyházát és embertársait vezeti és irányítja. Amidőn ez alkalomból egyesületünk legjobb kívánatait tolmácsolom, egyszersmind arra kérem, fogadja ezt továbbra is atyai szeretetebe és azt kívánom, irányítsa úgy, mint eddig, még hosszú évtizedeken át.

Emlékünnepet ülnök a magyar unitárius vallás- és egyházi megalapítójáról, Dávid Ferencről emlékezünk, mártír halálának 360. évfordulóján. Egyesületünk büszkesége, hogy az ő történelmi nagy nevét viseli. Az egyetlen magyar vallásalapító volt, aki ott állott a reformáció bölcsőjénél, egyike azoknak, akiknek hitvilágából megindult Európa különböző népeiben az a mozgalom, amelynek eredménye a protestantizmus. Oly időkben élt, amelyeket a mai materialista kor nehezen ért meg, oly időkben, amikor még lelki kérdések uralták a világot és az emberiség legfőbb kérdése az igaz hitnek, az üdvösségnek, a helyes kereszténységnek kérdése volt. Az emberiség legjobbjai elégedetlenek voltak a feleletekkel, melyeket ezen kérdésekre az egyháztól kaptak, elégedetlenek voltak a rendszerrel, mely szerint az egyház és annak papjai

működtek, kerestek más feleletet és más rendszert, olyat, mely lelki világuknak megfelel és meglelték ezeket a Krisztus által hirdetett igében és tanokban, amelyekben felépültek az egyes nemzetek határain belül a protestáns egyházak, a katolikus egyháztól eltérő rendszerükkel, prédikátoraikkal, presbitereikkel, gyülekezetükkel és zsinataikkal.

A reformáció és a protestantizmus hatása megnyilvánult minden terén az emberi gondolkodásnak és szellemi munkának. Az egyetemleges kereszténység szempontjából nézve a reformáció meghozta a kereszténység megújodását és megszilárdította a hitet. Elfogadhatóvá tette Krisztus tanait azok részére, akiknek nem felelt meg a katolikus hit és felfogás és végül eredményben meg erősítette magát a katolikus egyházat is, mert egységessé tette, elvonva tőle a kételkedők tömegét és mert fellépésének hatása alatt megindult a már-már széthulló katolikus egyház és vallás revíziója és átszervezése.

A magyar unitárius egyház történelmi protestáns egyház, hitbeli felfogásánál fogva és azon tény következtében, hogy alapítója résztvett a reformációban, hívei és követői egyházzá szervezkedtek és mindenkor részesei voltak a protestáns sorsközösségnek. Ez idő szerint közjogilag is protestáns egyházként kezeltek, és az ezek közé való tartozása miként mindig, az utóbbi napokban rendezett protestáns napokon is kifejezésre jutott. Mégis a lényeg közössége mellett megkülönbözteti ezektől hitelveinek emberi egyszerűsége, a Krisztus lényéről alkotott önálló felfogása és azon meggyőződése, hogy a Krisztus által hirdetett erkölcsi követelmények korlátain belül helye van a vallás vizsgálatának és fejlődésének.

Dávid Ferenc, miként a többi reformátor, reformálni akarta az egész kereszténységet. Ezt a célt ő sem érthette el. Azonban tanításainak nyomán új egyház keletkezett, a magyar unitárius egyház, mely kegyelettel őrizi emlékét és hirdeti hitét ama nagy lelki egység keretében, melynek nem szabnak határt a történelem folyamán változó országhatárok és oly kényesítő körülmények, melyek egyházát szervezetében jelenleg és mindaddig kettéválasztják, amíg beteljesedik mindnyájunk vágya, Nagy-Magyarország feltámadása.

báró Daniel Gábor dr.

HŐSÖK, EMBEREK

100 évvel ezelőtt született Benczédi Gergely.

(Felsőbencéd, 1939. március 29.)

Volt igazgatómnak, Gál Kelemennek tollából most jelent meg egykori tanáromról, Benczédi Gergelyről igen értékes tanulmány (Keresztény Magvető Füzetek, 28. 1939.), melyet mindenkinek ajánlok elolvasásra, aki Benczédit ismerte s akiben öskollégiumunk iránt szeretet és tisztelet él. Gál Kelemen tanulmányának olvastán félve tisztelt ta-

náromról lelkemben néhány emlék kélt, ezeket szeretném itt előadni.

A tanári családdal már elsős diákkoromban (1895) igen kedves esemény hozott ismeretségbe. A régi kollégiumban a hatban laktam, s hospesem egy este azt mondja: „Gelei, erigy Benczédi tanár úrékhoz és kérj káposztacikát a vacsorámhoz”. Erre kezembe nyomta a kosztoscsésze födelét s én nagy vonakodással és töprenkedéssel indultam útba, „nem is ismernek, hogy kérjek én másnak ennivalót?” Mikor a kérést eldadogtam, Benczédiné — a drága jó Klári néni — rám mosolygott, megsimogatott s a cseléddel a pincébe küldött káposztáért. Meg se köszönhettem, mert az udvarról kifelé vezetett az út. Soha ki nem vesző, mély benyomásokkal vittem a káposztacikát a Magyar utcán át, örökre beírván lelkembe azt a lélekmelegítő közösségtudatot, mely az öskollégiumban tanár és diákság között élt s melyben a Benczédi család vezetett.

Ez még egyszer rámnézve nagy esemény keretében megisméltódott. Érettségi után rám meredezett az egyetemre iratkozás gondja. Apám papnak szánt, nem vállaltam, s emiatt az egyetem költségeinek viselése nyakamba szakadt. Az érettségi után nem mentem haza a nagydiák nyári örömeit otthon élvezni és büszkélkedését gyakorolni, hanem Kolozsvárt maradtam. Magántanítóskodásból a nyár folyamán pénzt akartam szerezni és az egyetemre abból szándékoztam kedvemre beiratkozni. Egyik hasonsorsú barátommal azt terveztük ki, hogy szabad óráinkban halászunk, abból kikeressük az ételmet s a tanítói tiszteletdíjat az utolsó krajcárig félretesszük. Egyelőre tanítvány nem volt s két nap alatt a Szamosban egy darab halat se fogtunk. Benczédinek valahogy fülébe jutott hogy min fáradozom és mekkora sikerekkel, mindjárt meghívott a lombi nyaralójába, lakást, kosztot ajánlott föl, hogy legkisebb fiát németre tanítsam. Ebben az a nevezetes, hogy a gyerekek, mint színjeles tanulónak és hibátlan németnek, semmi szüksége nem volt a német tanítóra.

Benczédi Gergellyel, mint tanárral, két nagy találkozásom volt. Negyedikes korunkban az ásványtant és vegytant tanította. Soha magyarázat, kísérlet nélkül leckét föl nem hagyott. Mikor magyarázatra került a sor, sokszor szólított a tábla mellé s ott a szájamba adott szóval úgy vezette a tanítást, hogy rólam vagy másról győződött meg arról, valóban megértettük-e a holnapi leckét. Az önérzet bennem és mindenkiben, aki abban a nagy tisztességben részesült, hogy a tanításban cselekvőlegesen közreműködhetett, hallatlanul nőtt, de éppenúgy nőtt a közvetlenség is, amely így tanár és tanítvány között a tanítás nagy eredményére kifakadt.

E mellett alig mult el óra, hogy valami formában igazi nevelésben, erkölcsi oktatásban ne részesültünk volna. Itt adódott a másik feledhetetlen eset. Természetráji szertárába soha senkit be nem eresztett. A bemutatni való ásványokat mindig

maga hordta ki tálcán az asztalra. Oldalamat rettentően fúrta a kíváncsiság, mi lehet odabenn, a titkok titkában s egyszer, mikor magyarázat előtt a dolgokért bement a szertárba, felpattanok a pad tetejére, végig futok rajta, hogy bekukkantsak. Szapora lépésem közben az egyik pajtás összeakasztotta a lábamat s én a padon nagy zuhanással végig vágodom. Lehorgasztott fővel sompolyogtam vissza helyemre s ott vártam a nagy vihart. Benczédi nagy sötéten kijött, néma szótlansággal az asztal mellé intett s odaszállította a padvégen ülőt is. „No Inczeffi, fogd meg a Gelei hátán a kabátot és súrold meg jól a hátát”. Mikor ezen túl estünk, az öreg csendes, sírásra hajló hangján ezeket a feledhetetlen szavakat mondta: „Gelei fiam, Gelei fiam, ne viszkessen a hátad. Ne viszkessen soha a hátad, mert ha az életben is viszketni fog, az élet neked a hátadat egészen másképpen vakarja meg”. — Ugy tudom, nem is szenvedtem soha viszketegségben!

Még egy eset él kitörülhetetlenül emlékemben. Kornis Pista barátom teljes készületlenségében behajított. Erre az öregtől a következő biztatást kapta: „Kornis fijam, akassz egy tarisznyát a nyakadba, állj ki Toroczko végébe s kéregess az arra járóktól valamit; kéregess, mert aki nem tanul, nem él meg, aki nem készül a leckére, koldustarisznyát akaszt a nyakába.”

Ugy hallom, Felsőbencéden emléktáblát állítanak szülőházára. Emeljünk mi is, kiknek a sors megengedte, hogy tanítványai lehessünk, nagy fehér márványtáblát lelkünkben s véssük a boldog emlékezés aranybetűivel a táblára: Tőled tanultunk a természetért rajongani. Tőled tanultunk valóságérzetet, egyszerű, de biztos lépésekkel földönjárást. Tőled tanultuk a nagy ígét: a természet törvényei örök igazságok s minket csak a hozzájuk való alkalmazkodás illet. Tőled tanultuk a rövid, talpraesett beszédet, az egyszerű, tősgyökeres székelygondolkodást. Tőled tanultuk a testnek és léleknek nemes egyszerűségét, az életnek mérhetetlen komolyságát. Tőled lestünk el páratlan munkakész-

ségedből és példátlan szolgálatkészségedből. Tőled lestünk el bátor föllépést az elvekért, tántoríthatatlan kitartást a kimondott szó mellett. Tőled lestünk el takarékossgát az élet javaiban, mérsékletet az örömeiben. Benned csodáltuk az erkölcs, a becsület és a lélek nagy tisztaságát. Benned csodáltuk a hálaérzet és hálateljesítés igazi megtestesítőjét. Benned csodáltuk a köz szeretetének, az iskola és az egyház érdekeinek legönzettelenebb szolgáját. Benned csodáltuk a nagy történelmi érzéket, mellyel megindítottad egyháztörténelmünk feldolgozását a rendszereteket, mellyel a rádbízottakat iskolai és egyházi téren vezetted. Benned láttuk a nagy takarékossgának a nagy áldozatkészséggel, a nagy szigornak a nagy szeretettel, a nagy ünneprendezőnek a minden ünneplés ellen való tiltakozással való nemes ötvözetét.

Ugy jártál előttünk, mint egy testet öltött emberi eszmény s ezért lelkünk örök hálája és örök rajongása nemes emlékedért!

Gelei József dr.

KRÓNKA

Alkotmányozó gyűlésünk.

Az egyházak életében mindig különleges alkalmat jelent az az idő, amikor a közösség törvényt alkot. Ez a jelenben folyó munka, mindig az adott körülmények mérlegelése mellett, a messze jövőnek munkál.

Az unitárius egyház évszázados törvényekben gyökerező jogánál fogva önállóan alkotja meg törvényeit. Az egyházi autonómia egyházi életünk egyik drága kincse, melynek értékei a múltban is és most is a kisebbségi sorsban mutatkoztak meg maradéktalanul. A trianoni helyzet arra készítette a csonka országban magára maradt unitáriusságot, hogy a IX. egyházkört kiépítse. Az Igazgató Tanács, mint legfőbb kormányzó szervezetünk, ennek a szomorú történelmi eseménynek köszönheti megszületését. Vezetését a püspöki vikárius és a főgondnok-helyettes látják el a hagyományos kettős elnökség elve alapján. A gyakorlati élet követelményei, az a helyzet, hogy az elszakított egyházi főhatóság a román kultusztörvény rendelkezései értelmében főhatósági jogkörét körünkben nem gyakorolhatta, továbbá a sok más, már annyiszor felsorolt és elmondott kényszerű indok készítette egyházunk jobbait arra, hogy megalkossák a Magyarországi Unitárius Egyház törvényeit. Ezeket a megalkotott tervezeteket az egyházközségi, egyházkörüi és Igazgató Tanácsi szerveink már több ízben leárgyalták, a szükséges javaslatokat és módosításokat előterjesztették, s most november 15. és 16. napjain leárgyalt és elfogadott törvénytervezet, valóban a közös akaratnak és együttműködésnek szülötte.

Alkotmányozó ülésünkön összesen ötven egyházi tanácsosunk jelent meg, és heten mentették ki magukat elmaradásuk miatt. Hetven tagból álló testü-

letünkben, melynek tagjai nagy részét még odahaza Erdélyben húsz esztendővel ezelőtt választották be az egyházi tanácsosok közé, szép arányszám. Az Alkotmányozó ülést ünnepléses Istentisztelet vezette be, József Miklós püspöki vikárius meleghangú imádságával és szívet-lelket emelő egyházi beszédével. Mindkettő teljes szövegében megjelenik jegyzőkönyvünkben s ezért részletesebb méltatásuktól tekintünk. A gyűléseken egyetértés és összhang uralkodott. Valóban egy akarattal valánk együtt, hogy az adott körülmények között a legjobbat alkossuk.

A megalkotott törvényekkel kapcsolatosan három olyan gondolatra mutatunk reá általánosságban, melyek körül vita folyt le. Egyik egyházi tanácsosunk indítványt adott be, hogy a törvénytervezeteket ne tárgyaljuk, vagy azok tárgyalását legalább is egyelőre vegyük le a napirendről. Ezt a gondolatot azonban a szavazás rendjén indítványozón kívül csak még egy tag tette magáévá. Felvetették azt a gondolatot, hogy az egyházkörüi szervezetet és a régi esperességi munkakört figyelmen kívül hagyó törvénytervezetek szövegébe, ezt a hagyományos szervet is be kell dolgozni. A többség akarata azonban úgy nyilatkozott meg, hogy a jelen körülmények között ennek szükségét nem látja s az szükség szerint bármikor pótlólag bedolgozható törvényeink közé. Végül vita volt azon kérdés körül, hogy az egyház fejét püspöknek, vagy püspöki vikáriusnak nevezzék. Az egyik oldalon a történelmi tradíció gondolata harcolt a jelen életből fakadó követelményekkel szemben. A gyűlés többsége háromnegyed-egynegyed arányban a törvény szövegében a püspök elnevezést fogadta el. Részletesebben nem térünk ki e vitára, mert az alkotmányozó ülés jegyzőkönyve teljes szövegében megjelenik s a részleteket ott mindenki elolvashatja.

A Kormányzó Ur Ő Főméltósága által adott gyűléstartási legmagasabb engedélyt, nov. 15-én aelben egyházunk háromtagú küldöttsége: József Miklós dr. Mikó Ferenc, dr. Kozma Jenő köszönte meg. József Miklós püspöki vikárius üdvözlő beszédét a Kormányzó Ur Ő Főméltósága szívesen fogadta és a küldöttség tagjaival elbeszélgetve, érdeklődött egyházi és erdélyi kérdésekről.

Alkotmányozó gyűlésünk a törvénytervezetek leárgyalása és elfogadása után a következő ünnepléses nyilatkozatot tette:

A Csonka-Magyarország területén élő unitáriusok önálló szervezetének létesítését és különleges viszonyainak megfelelő törvényi szabályozását az a körülmény tette szükségessé, hogy a Magyar Unitárius Egyház ősi szervezete itt a beállott kényszerhelyzet folytán többé fenntartható nem volt. Életének, valamint fejlődési lehetőségének biztosítása céljából tehát, az állammal szemben való jogviszonyának ilyen módon való rendezése feltétlenül szükségessnek mutatkozott.

Az Igazgató Tanács, mint a Magyarországi Unitárius Egyház valamennyi tagjának képviselője, ezért ünneplésesen kijelenti,

hogy ez a lépése egyéb vonatkozásban az ősi erdélyi egyház kötelékéből való elszakadásának nem tekinthető,

hogy továbbá abban a szíve mélyéből óhajtott és várt esetben, ha elhaláztatásának előbb említett indokai megszűntek, az Unitárius Egyház újból való egyesítése céljából a megfelelő törvényes lépéseket azonnal megteszi.

A gyűlések végeztével dr. Gelei József egyházi tanácsos köszönetét fejezte ki az elnökség tagjainak megértő munkásságukért. Külön kiemelte Kelemen Béla egyházi tanácsos érdemeit, aki mint a törvénytervezetek előadója fáradhatatlan buzgósággal szép unitárius munkát végzett.

EGYHÁZI ÉLET

Dávid Ferenc egyletünk ünnepségei.

A közel negyven esztendő multra visszatekintő budapesti Dávid Ferenc Egylet november hó 16-án emlékezetesen szép ünnepséget rendezett, melynek során kegyelettel hódolt egyházalapító püspökünk emlékezeté előtt és ugyanakkor ünnepelte jelenlegi díszelnökét, hosszú éveken keresztül mozgató lelkét, Józán Miklós püspöki vikáriust születése hetvenesztendő évfordulóján.

A Dávid Ferenc emlékünnepelet a Misszió Ház templomában nagy és érdeklődő közönség hallgatta végig. A gyülekezet éneke után Józán Miklós püspöki vikárius mondott szép imádságot. Báró Daniel Gábor dr. egyleti elnök megnyitóját lapunk mai számában közöljük. Bevezető szavaiban méltatta dr. Varga Béla püspökünk tudományos munkásságát és jelentőségét, melyet legutóbb legmagasabb tudományos fórumunk, a Magyar Tudományos Akadémia is méltányolt, amikor dr. Varga Béla püspökünket tagjai közé választotta. Sajnáljuk, hogy a közbejött akadályok miatt nem jelenhetett meg körünkben. Előadását Kovács Kálmán tanügyi főtanácsos olvasta fel, s annak gondolatmenetét jelen számunkban közöljük. Szentgericei Jakab Irén szép énekszámait és Szokolayné Tompa Márta szavalata — Józán Miklós: Déva vára — tette teljessé a szép ünnepséget, mely dr. vitéz Nyiredy Géza alelnök lelkes és megleghangú zárószavaival ért véget. Az alkalomhoz illő szép és bensőséges ünnepély volt.

A Pannonia szálló díszes télikertjében este mintegy kétszázán gyűltek össze Józán Miklós püspöki vikárius hívei közül, hogy hetvenedik születési évfordulója alkalmából tiszteletüket előtte lerójják. A vacsorán dr. Mikló Ferenc főgondnok-helyettes köszöntötte a legelső magyar embert, az ország Kormányzóját. Dr. Kozma Jenő egyházközségi gondnok meleg szavakkal üdvözölte a hetven esztendő Józán Miklóst, s üdvözölte benne a másik jubiléum is, aki immáron negyven esztendeje áll a budapesti unitárius gyülekezet élén, hogy azt jó és balsorsban egyforma lelkesedéssel kormányozza. A régi gyülekezet tagjai, akik közé dr. Kozma Jenő is tartozik, emlékeznek arra, hogy életük minden jelentős állomásán találkoztak lelkipásztorukkal, Józán Miklóssal. Negyven hosszú esztendőn keresztül egy kis gyülekezet köréből egyre a fejlődés útjain járva eljutott ide, ahol ma ország és világ egyaránt szereti és tiszteli. Emlékeztetett azokra a szolgálatokra, melyeket Józán Miklós idehaza és a külföldön is, egyháza körén messze túlmenően az egyetemes magyarság érdekében tett. Köszönti végül a családjában élő Józán Miklóst, aki valóban feje családjának, annak szükebb és annak legtágabb értelmezésében is. Dr. Csiki Gábor a lelkészek nevében köszönti a primus inter pares. Buzogány Anna az unitárius asszonyok üdvözlését tolmácsolja. Dr. Gelei József a

vidéki hívek üdvözlését hozza és köszönti gyönyörű szép beszédében a Székelyföld szülöttét, akinek lelke és szelleme mint fáklyafény világít a körülöttünk élő sötétségben. Bartók Géza lelkész Józán Miklósné ömeltóságát köszönti, aki mindig férje oldala mellett hangtalan szerénységében a boldog családi élet megelégedett boldogságát biztosította számára. Ferencz József lelkész néhány üdvözlő levélből olvasott fel, tolmácsolva magyar fordításban az unitárius világszövetség elnökének üdvözlését is.

Józán Miklós meghatott hangon válaszol a köszöntésekre. Istennek ad hálát azért, hogy ezt az időt is megélhette, s boldog, hogy hívei, — nagyobb családja körében — lehet ebben az órában, mely az emlékezésnek és erőtöltésnek áldott alkalmá.

A vacsorán résztvettek az összes budapesti és vidéki lelkészek, a budapesti gyülekezet gondnokai és tb. gondnokai, egyházi tanácsosaink — helybeliek és vidékiek egyaránt — presbitereink igen nagy számban, és híveink közül sokan családjukkal együtt. A hetven esztendő Józán Miklós boldog fiatalos mosollyal az arcán pár percre mindenki elbeszélgetett, mindenkire volt kedves szava, együtt volt híveivel, akik közül olyan sokan, amikor még egyedül tanít a budapesti iskolákban szétszórt unitárius növendékei között, régi tanítványai voltak.

Kívánjuk, hogy a jó Isten áldja meg életét és munkáját s adjon még sok számos esztendőt, hogy munkálkodhassék családja, egyháza és magyar nemzetére és büszkeségére.

ERDÉLY

Egyházi főtanácsunk ülése.

Az erdélyi unitáriusság évi nagy seregszemléje dec. 2—4. napjain folyt le meleg érdeklődés közepette.

AZ UNITÁRIUS LELKÉSZKÖR

közgyűlésének középpontjában a lelkészi kongrua fel-emelésének a kérdése állott. Ekárt Andor lelkész drámai hangú fölterjesztésében a többek között ezeket írta: „Van lelkész, aki az idén már nem tudta gyermekét még az iskolába se beírni. Kopott tavaszi kabátban didergni át a telet s így jött fel falujából a mostani főtanács ülésre is...” A közgyűlésen jelenlevő dr. Varga Béla püspök vázolta azt a nehéz küzdelmet, melyet az egyetemes egyház ebben a kérdésben folytatott, s kijelentette, hogy a harcot mindaddig folytatni fogják, amíg az ígéretből kenyér nem lesz. A lelkészköri ülésen két érdekes tanulmány is elhangzott, dr. Fikker János teol. tanár „Az unitarizmus az új káté tükrében” c. előadásában javaslatot tett arra, hogy milyen valláspedagógiai alapelvek szerint kell megalkotni az új kátét. Péter Ödön lelkész „Az egyházi énekeskönyv reformja” c. tartott előadást.

AZ UNITÁRIUS TANÍTÓ EGYESÜLET

elnöki megnyitójában Patakfalvi Zsigmond megállapítja, hogy a kormányrendeletek következtében az idén hét tanító ment nyugalmába. A gyűlés új elnököt választott az ugyancsak nyugdíjba küldött Patakfalvi Zsigmond helyébe, Gálffy Ferenc fiátfalvi tanító személyében.

A DÁVID FERENC EGYLET

ülésén dr. Kovács Lajos sepsiszentgyörgyi lelkész tartott előadást. A gyűlés az egylet titkárává és az Unitárius Közlöny szerkesztőjévé dr. Fikker János teol. tanárt választotta meg.

AZ UNITÁRIUS IRODALMI TÁRSASÁG

közgyűlésén dr. Gál Kelemen alelnök bejelentette, hogy dr. Ferenczy Géza elnök újabb 10.000 lejjel gyarapította alapítványát. A gyűlés melegen ünnepelte dr. Varga Béla püspököt, akit Kelemen Lajos történettudósunkkal együtt a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjai sorába választott.

A főtanácsi ülésekkel kapcsolatosan a negyven évvel ezelőtt érettségizett egykori diákok találkoztak, akiknek sorában megjelent dr. Gyergyay Árpád orvos-professzor, Gyallay Pap Domokos író, P. Szentmárton Kálmán tanár, Ürmösi József és Antónia Mihály lelkészek és mások. Az Unitárius Nőszövetség dr. Varga Béláné vezetésével szombat este a kolozsvári templomban szépen sikerült művészi hangversenyt rendezett.

AZ EGYHÁZI FŐTANÁCS ÜLÉSEI.

Árkosi Tamás esperes, közügyigazgató imája után népes ülésben nyitotta meg a tanácskozásokat dr. Gál Miklós egyházi főgondnok. Dr. Varga Béla püspök első ízben terjeszti be beiktatása óta püspöki jelentését, mely gondos képét adja az elmúlt esztendő, küzdelmekben gazdag és változatos képének. Jelentését a kolozsvári magyar napilapok közlése után az alábbiakban kivonatossan közöljük:

VARGA BÉLA DR. PÜSPÖK BESZÉDE.

A körülöttünk zajló életben sok nyugtalanító mozzanat merült fel. A háború szellemének lappangó erjedése töltötte be a levegőt, bizonyos feszültség tartotta hatalmában lelkiünket, amitől még ma sem szabadultunk fel.

Ez a körülmény nem volt kedvező hatással egyházunk életére. Már elég volt az aggodalmakból a bizonytalan jövőre nyomasztó hangulataiból. Vágyunk a békére, az Ur szőlőjének csendes és zavartalan művelésére, egyházi életünknek az egész vonalon való zavartalanságára.

Ezt a folyamatot azonban több körülmény gátolta és hátráltatta. S annak ellenére, hogy a Király Öfelsége és magas kormánya kezdeményezésére a folyó év első hónapjában a Nemzeti Ujjászületés Frontjának megalakulása óta a magyarság is alkotmányosan belekapcsolódott ebbe a mozgalomba, a munkából, mely fajunk és nemzetünk jövőjét illeti, kivette a maga részét talán a külső zavaró körülmények, továbbá a többségi faj és magyar kisebbség között még mindig nem teljesen kialakult bizalom hiánya, hátráltatták az egyházi munka zavartalan menetét is.

Pedig ha valaha, úgy a napjainkban történő események sürgetve követelik egy előítéletmentes, fenntartás nélküli és őszinte román-magyar közeledés szükségességét. A mai európai kavargásban két, évszázadok óta egymás mellett élő népnek meg kell értenie egymást s nyílt szívvel kell kezdet nyújtania egymásnak. Ennek eredménye kell legyen az ellentétek végleges rendezése, kiküszöbölése, aminek következményeképpen a mi egyházunk is meg fogja találni zavartalan életfeltételeit a többi egyházakkal együtt.

AZ ELEMI OKTATÁS HELYZETE.

Ma még távol állunk attól, hogy teljes megnyugvással nézhessünk egyházunk jövője elé. Különösen az elemi oktatás ügye ad okot a legkomolyabb aggodalomra. Ifjúságunknak a többi magyar egyházakhoz mérve is megdöbbentően csekély száma, 19 százaléka jár felekezeti iskolába, a többi 81 százalék túlnyomó nagy része állami iskolába jár, ahol csak néhány helyen s ott is csekély mértékben van magyar nyelvű tanítás a román mellett.

Tanulóink egyötödrésze jár felekezeti iskolába. A többi 80 százalék igen kis hiányada más felekezeti iskolákba, túlnyomó nagy része pedig állami iskolába. Mintegy 38 állami több tanerős iskolából beérkezett adatok szerint ezek közül kettő magyar tagozatú, 3

hiányos magyar tagozattal az I—II. osztályban. 7 iskolában szórványosan és rendetlenül heti 2 órában tanítatik a magyar nyelv. Követelő parancs, hogy fogjunk hozzá felekezeti elemi oktatásunk újjáépítéséhez.

Atérezve a kérdésnek életbevágó fontosságát, két ízben is felhívást intéztünk az egyházközösségeinkhez, hogy nyújtsanak be kérvényt az egyházi főhatósághoz felekezeti elemi iskolák felállítására érdekében, a Nemzeti Ujjászületés Frontjának magyar tagozata útján a magas kormányhoz való továbbítás céljából.

Románia népoktatási ügyeinek gyökeresen meg kell változnia olyan irányban, hogy kielégítse a határain belül élő népkisebbségek lelki és kulturális szükségletét, tiszteletben tartva anyanyelvüket.

AZ IPAROS-TANONCOKTATÁS HELYZETE.

Síralmas egyházi szempontból az iparos-tanoncoktatás helyzete. Lelkészeink el vannak tiltva a munkaügyi miniszter által attól, hogy tanoncnövendékeinket hittan-oktatásban részesíthessék s így, úgyszólván el vagyunk zárva hatóságilag, hogy befolyást gyakorolhassunk iparos-tanoncaink valláserkölcsei nevelésére. Ezen, jövőnkre nézve nagyszabású társadalmi réteg nevelésében való részvételről le nem mondunk.

Egy másik nagy hiány egyháztársadalmi életünk zavartalanságának és állandóságának hiánya. Egyik egyház sem tudja a maga munkáját elvégezni kizárólag a templomban és az iskolában. Szükség van arra, hogy népének lelkét más területeken is elláthassa olyan egészséges táplálékkal, amely nem eshetik kifogás alá az ország konszolidációjának szempontjából. Az egyház vezetősége s általában az egyházi munka szelleme garantálja, hogy az egyház égisze alatt folyó ilyenmü tevékenység ellen senkinek kifogása ne lehessen. Meg kell szünnie tehát a bizalmatlanságnak és állandó ellenőrzésnek, amely miatt a népi lélek megnyílvánulása és egyházi tevékenysége sok hiányt szenved.

AZ ÁLLAMSEGÉLY KÉRDÉSE.

Felekezeti tanítóinknak állami segélyben való részesítése a kormány részéről, még ha az egyelőre csekély mértékben is történik, évtizedek hiábavaló eredménykedése után a megértésnek és közeledésnek kézzelfogható jele. Legyen szabad ezt remélnünk középiskolai tanáraink részére is. Középiskoláink jelentős kulturmunkát végeznek, nemcsak a kisebbségi ifjúság részére, hanem az egész ország érdekében is. Bőséges érdemet szereztek arra, hogy a közoktatásügyi kormány figyelme rájuk is terjedjen ki.

Reméljük, hogy a papság államsegélyének a többi egyházakéval való egyenlősítése, amely ezelőtt meg volt itt Romániában is, rövid időn belül ismét meg fog történni.

Kedvező ígéretek kaptunk ebben a tekintetben vezető államférfiak részéről. A kisebbségi, különösen protestáns lelkészek államsegélye, valóban nagyon csekély. A gyermekeiket taníttató lelkész szülők csekély javadalmuk következtében szinte lehetetlen feladat elé vannak állítva. Nagy megnyugvásunkra fog szolgálni a lelkeszi államsegély kérdésének igazságos és méltányos megoldása.

Egyházunk beléletét szorosabb értelemben vett vallásos és missziós feladatainak betöltése mellett nagyon lefoglalta a régi kollégium mellett épült bérházunk építése és befejezése. Nem kétkedem, hogy az utókor helyesléssel fog megemlékezni erről az egyház-építő munkáról, valamint a kolozsvári Irisztelepen megkezdett missziói építkezésről.

BÉKÉT ÉS EGYETÉRTÉST!

Általában kérem a békét és az egyetértést. Ohajtandó, hogy fővárosi üléseink fegyelmettségének és méltóságnak mintaképei legyenek, amint ez más egyházaknál is tapasztalható. Mindenki, aki részt vesz a tanácskozásokban, ugyanazt a mértéket alkalmazza

magára, mint amelyet másra kíván alkalmazni a megítélésben. A pártok szerint való elkülönülés nem egyeztethető össze a közügy érdektelenségével, az egyházi érzülettel s az unitárius összetartás egykor hagyományosnak mondott szellemével.

A békének és az egyetértésnek hangját kell megütni és otthonossá tenni üléseinken.

A békekesség Istene legyen mindnyáján Tiveletek!

Az egyházi főtanácsi ülés alkalmából tartott ünnepélyes lelkézszenetelő Istentiszteleten imádkozott és egyházi beszédet mondott *Bálint Ödön* homoródkarácsonyfalvi lelkész, udvarhelykőri esperes, az új lelkészekhez pedig *dr. Varga Béla* püspök intézett buzdítóbeszédet. A felszentelt új lelkészek névsora a következő: *Bodor András, Kiss Zoltán, Nagy Ferenc, László Attila, Miklós István, Simonyi György, Elekes Endre* és *Szolga Ferenc*.

A VÁLASZTÁSOK SORÁN

néhány fontos örállóhelyen személyi változás történt. Egyházunk új jogtanácsosa *dr. Szathmáry János*, fiatal, jól képzett ügyvéd, aki eddig is foglalkozott egyházunk ügyeivel, s személye biztosíték arra, hogy fontos örállóhelyén jó munkát fog végezni. *Dr. Kiss Elek* főjegyző lemondott teológiai akadémiai dékáni tisztéről, s helyébe a főtanács *dr. Fikker János* teol. tanárt választotta meg. *Dr. Fikker János* mindössze 32 éves, jól képzett, szép gyakorlati eredményeket elért tagja lelkészi karunknak, aki csak egy esztendővel ezelőtt *dr. Varga Béla* püspökké választásakor került be teológiai akadémiánkra rendes tanárnak. *Szent-Iványi Sándor* lemondásával megüresedett gyakorlati teológiai tanszékre a főtanács *Simén Dániel* lupény-vulkáni lelkészünket választotta meg, aki ma egyike a fiatalabb nemzedék legjelesebb egyházi szónokainak. Közel ötesztendő amerikai tanulmányútján berkeleyi és chicagói egyetemek teológiai fakultásain tanult, s megszerezte a teológiai magiszteri fokozatot is. A székelykeresztúri főgimnázium igazgatójává *Preissner Imre* tanárt választotta meg a főtanács.

Az Egyházi Képviselő Tanács gondos évi jelentését *dr. Mikó Lőrinc* egyházi titkár terjesztette elő. Az előterjesztett javaslatok során a főtanács kötelezőleg elrendelte a lelkészi egyenpalást és sapka viselését. A Főtanácsi bizottság jelentését *dr. Pálffy László* a kolozsvári eklézsia gondnoka terjesztette elő.

A főtanács személyi kérdésekkel és ezzel kapcsolatos ellentétes nézetekkel is kénytelen volt foglalkozni. Reméljük, hogy a jövőben hasonló beadványok nem fogják a komoly építőmunka menetét gátolni.

Az idei főtanácson *dr. Varga Béla* püspök két vendéget köszöntött *Handler Leona* okl. amerikai unitárius lelkésznőt, aki az amerikai unitáriusság üdvözlését tolmácsolta és a közebed alkalmával *dr. Kozma Jenő* budapesti egyházközségi gondnokunkat, aki a magyarországi unitáriusokat képviselte a főtanácsi üléseken.

Röviden az eddig beérkezett erdélyi napilapok jelentései és beszámolóit után a fentiekben igyekeztünk képet rajzolni egyházi főtanácsunk üléséről, s kívánjuk, hogy minden ott elindult munkásságukat siker koronázza, törekvéseikre igaz testvéri szerető együttérzéssel a mi egy igaz Istenünk gazdag áldását kérjük.

Ferencz József.

HIRDETÉSEKET lapunk 1940. évi évfolyamára elfogadunk. Hirdetési díjszabás évi 20 pengő, mely négy részletben is befizethető. Előfizetni 1940. jan. 5-ig, a kiadóhoz intézett levélben lehet.

Az amsterdami konferencia.

II.

A konferencia szerkezete.

A konferencia általános témája: „A keresztény közösség a modern világban”. Ezt a nagy témát 7 altételre bontották fel: 1. *Keresztény ifjúság a nemzetek világában*, 2. *Keresztény ifjúság a gazdasági rendszerben*, 3. *Keresztény ifjúság a nemzetben és az államban*, 4. *Keresztény ifjúság és nevelés*, 5. *Keresztény ifjúság és faj*, 6. *Keresztény ifjúság és családi élet*, 7. *Az egyház: természete és missziója*. A konferencia résztvevői is 7 csoportra oszlottak. Az egyes csoportok keretein belül is, természetesen alcsoportok is voltak, — összesen 43, — úgyhogy lehetőleg a viták egy nyelven történjenek, vagy legalább csak egy nyelvre kelljen fordítani. Egy csoportnak általában 50 tagja volt és két vezetője; egyik a biblia-órákat vezette, a másik a vitákat.

A konferencia főülései.

Az első találkozás a konferencia megnyitó ülésén valóban megható volt. A hatalmas terem minden nemzet zászlójával és virágokkal feldíszítve a sokszínű, fajú és hitű csoportot egymást megértő keresztény gyülekezetté tette. Amint az egyes országok képviselőit a szónok bemutatkozásra hívta fel s a hatalmas gyülekezet viharos ünneplésben részesítette, kétségtelen volt meg nem érezni a jóakaratot, amely összefonta ezt a változatos tömeget. A megnyitón *Dr. Slotemaker de Bruine* nevelésügyi miniszter a kormány részéről üdvözölte a konferenciát. A megnyitó istentiszteletet a *York-i érsek, Dr. Temple* vezette angol nyelven. Drámai hangon jelentette meg, hogy az Isten mindenhatósága minden ember lelkében diadalra kell jusson.

Rev. D. T. Niles (India), *Mrs. Liliane Miron* (Románia), *Dr. Frans Kooijman* (Hollandia) és *Dr. Paul Braisted* (Amerika) rövid előadást tartottak „*Különböző háttérünk és közös hivatásunk*” címen.

Mrs. Miron nagy vonalakban az orthodox vallás lényegét ismertette, amelynek szelleme annyira megfelel a misztikus szláv népek lelki szükségleteinek. Az istentisztelet költői jellege is ezt kívánja szolgálni. Hangsúlyozta az előadó, hogy a szentek mennyire fontos szerepet játszanak az orthodox teológiában. Majd pedig kijelentette, hogy az orthodox egyház részéről semmi akadály nincs az egyházak együttműködésének; aztán nagyobb megértésre hívta fel a keresztény ifjúságot.

Dr. Kooijman azokat a hittani kérdéseket fejtegette, amelyekben az összes keresztények meg egyeznek. A jövőre nézve biztató jel, hogy az ifjabb nemzedék felfedezte az egyházat és megértette, hogy ma minden embernek külön tanúságot kell tennie saját egyháza mellett még akkor is, hogy ha annak fogyatékosai vannak.

Dr. Reinhold Niebuhr professzor (New-York): „*Keresztény a válság világában*”. *Dr. Reinhold* szerint a keresztényeknek nem kell meglepődniük azon, hogy a világban zavarok vannak; ezt az emberi gyengeség okozza. A békét pedig nem kell úgy tekintenünk, mint a legfőbb jót. Mindamellett a békét nem bonthatja meg senki, még akkor sem, hogyha az bizonytalan jellegű. — csupán a legfontosabb okból. Válság idején pedig senki sem tarthatja magát távol a küzdelemtől, hanem emlékeznie kell arra, hogy Isten mindig a válságok fölött van és meg is oldja azokat. Ma minden keresztény-

nek rokonszenvvel kell tekintenie azokra az emberekre, akik Istentől különös hivatást kaptak, hogy bizonyosságot tegyenek a háború ellen.

Rev. Elie Lauriol (Franciaország): „Mindennapi kenyérünk”. Az emberiségnek szüksége van kenyérré s tragikus tény az, hogy ma nem jut ebből elég mindenkinek. De az ember nem ei csupán kenyérral és hogy a népek anyagi szükségét megoldjuk, a sokkal fontosabb lelki táptalékkal kell mindenkinek rendelkeznie, ami után az előbbi megoldása könnyebben megy.

Este Dr. T. Z. Koo (Kína) „Keresztény közösség és a nemzetek világa” címen tartott előadást, amely éppen a nemzetközi helyzetből kifolyólag egyike volt a leghatasosabb előadásoknak. Dr. Koo előadását a következő mondat jellemzi: „Egy bomladozó egyháznak nem lehet különsebb mandanivalója a bomladozó világ számára”.

Istentisztelet a konferencián.

A konferencia sokszáz tagja úgy földrajzi, mint hittani tekintetben a legkülönösebb felekezeteket képviselte. Ebben a nagy változatosságban a vezetőség naponta a legjellegzetesebb dogma-rendszerek liturgiáját mutatta be. Így a konferencia tagjainak alkalmuk volt résztvenni az Angol Szabad, Francia Református, Magyar Lutheránus, Afrikai Keresztény, Indiai Keresztény, Orosz Orthodox Egyház és egy amerikai csoport művészi istentiszteletén. Ugyanígy történt az úrvacsoravétel is. A vezetőség különböző templomokban négy istentiszteletet rendezett úrvacsorával egybekötve (anglikán, református, lutheránus és ortodox). Úrvacsoravétel előtt, szombaton este közös előkészítő istentisztelet volt.

Bár a konferencia hivatalos nyelve angol, német és francia volt és az előadások és istentiszteletek ezeknek valamelyikén hangzottak el, nyelvi nehézség egyáltalán nem forgott fenn, mert úgy az előadások, mint az istentisztelet rendjét és a konferencia énekeskönyvét mindenki megkapta nyomtatásban és hogyha a nyelvet nem is értette, a háromnyelvű kiadásban követhette az előadást vagy a szertartást.

Biblia-órák.

A reggeli istentisztelet és a bevezető előadás után naponta a biblia-csoportok gyűltek össze a programban előírt vagy a csoport által fontosabbnak ítélt problémák megvitatására. A vallási különbség, talán a legnagyobb ellentétet alkotta a legtöbb ember között, azonban amikor az alapvető keresztény elvek gyakorlati alkalmazására került sor, az összhang tökéletessé vált és a közös felelősség súlya alatt testvérré lett mindenki. A konferencia hivatalos megnyilatkozása orthodox volt, azonban úgy a biblia-órákon, mint a vitákon igen sok szabadelvű és haladó nyilatkozatot lehetett hallani orthodox hitrendszerű egyházakhoz tartozóktól is.

Vita-csoportok.

A vita-csoportok munkája már nehezebb volt, mert nemcsak a tagok magukkal hozott világnézete között volt különbség, hanem az általános erkölcsi elvek gyakorlati alkalmazásánál is nagy eltérések voltak, ami minden nemzet speciális helyzetéből következik. A konferenciának az volt a célja, hogy a vitatkozók megértsék egymást. Általában ez sikerült is. Az amsterdami konferencia a legjobb alkalom volt erre. Ime az egyik csoport tagjai: kínai tanár, angol bankhivatalnok, francia nevelő, skót textilmunkás, svájci könyvtáros, litván egyetemi tanár, japán egyetemi hallgató, ír ügyész, holland könyvkiadó, indiai szociális munkás, amerikai telefonjavító, magyar ügyvéd, afrikai lelkész, svéd pénztáros és még 20 különböző nemzetiségű és foglalkozású. Nyelvi nehézség alig forgott fenn a konferencián; a cso-

portok egyrésze tiszta angolnyelvű volt, a többiben legfennebb egyetlen más nyelvre kellett fordítani.

Széljegyzetek a konferenciáról.

Az amsterdami konferenciáról igen nehéz véleményt mondani, hiszen annyira népes volt és gazdag műsorában, hogy egy ember alig tekinteti át. Mindamellett az általános benyomásokról számot adhatunk. Már önmagában veve is csodának tekinthető az a tény, hogy a mai nemzetközi viszonyok között létrejöhetett egy ilyen konferencia, amelyen a világ majdnem minden nemzete képviseltette magát. A résztvevők között is természetesen, óriási világnézeti, hitbeli, nevelési és hagyományi különbség volt. Ha ezt az oldalt tekintjük, az 1775 ember a legkülönösebb elemek összetétele volt. Azonban a hangsúly nem ezen volt. A konferencia a „keresztény ifjak konferenciája” s abban, hogy a jelennél jobb társadalmi, politikai és gazdasági rendszert vár a világ, mindnyájan egyetértettünk. Abban, hogy a jézusi ideológiának egyszer már valósággá kell valnia, mindnyájan egyek voltunk és testvéreknek éreztük egymást. Ilyen óriási összesereglés még nem történt az ökuménikus mozgalom történetében. A különböző fajú, felekezetű, foglalkozású és temperamentumú népek a legjobban megfértek egymás mellett. A konferencia nem foglalkozott politikával, sem határozatot nem hozott. A fő szempont mindenben az volt, hogy megismerjük és megértsük egymást. Az ülések és viták alatt fényesen bizonyosodott, hogy minden ilyen csoportosulásnak és végeredményben a társadalmi és nemzetközi békének alapja a jézusi vallás erkölcsi tanok.

A társadalmak és népek hatalmas regenerációs programjában az ifjúságra és az ifjúságon keresztül az egyházakra, mint a jézusi tanok terjesztőire óriási feladat hárul. A jövő békéjének a hordozója az egyház. Az emberiség kezd felébredni. S amíg a nemzetek mind jobban távolodnak egymástól, addig az egyházak lassan közelednek a közös alaphoz. Az ifjúságnak ma az a feladata, hogy az egyházak között helyreállítsa a békét és az együttműködésre megnyissa az utat. A világnak szüksége van erre. Egynek kell lennünk, hogy a világ higgyen nekünk. Viszálykodó egyházaknak nem lehet sok mondani valója a világ számára.

Ebben a hatalmas munkában minden embernek erkölcsi kötelessége résztvenni. Visszahúzódnival a közös munkától azt jelenti, hogy az illető átengedi a vezetést azoknak, akik a maguk céljait igyekeznek megvalósítani.

Benedek Gyula

MAGYARKUTI LOBOGÓNK: Felkértem Székely Árpád ny. igazgató barátunkat, mint a magyarkuti lobogónk adományozóját, szíveskedjék lobogónk származását megírni.

Kedves Főtanácsos Ur! Szíves megkeresésére válaszul írom, hogy az a nemzeti lobogó, melyet az unitárius Szentábrahámi pihenőnek adtunk, Nagybányán a Kossuth-u. áll. el. iskola négy drb. kirándulási lobogójának egyike volt. Mikor én az oláhok foglya voltam s feleségemre ráírtak, hogy egy délután pár óra alatt az iskolából költözzék ki, ő gyermekeimmel mentette meg és az ő csomagolásában is jutott ki ide, a szabad kis Magyarországra. A másikat a pestszentlőrinci unitárius egyháznak adtuk. Mindkettő jó kezekbe s hűséges magyarokéba jutott, a harmadikat a helybeli kaszinó egyesületnek adtuk. Szíves tisztelettel vagyok mindig kész híve

Székely Árpád.

Gondolatok a hit világából.

Unitárius egyházi irodalmunk ismét gazdagodott egy kötettel. A múlt hónap közepe táján hagyta el a sajtót Dr. Csiki Gábor könyve: „Gondolatok a hit világából” címen. A szerző célja, amint ezt a könyv előszavában is olvashatjuk ugyanaz, ami „Hiszek egy Istenben” című könyvének a megírásánál is vezette: unitárius vallásunkat híveink körében öntudatosabbá, más keresztények között pedig ismertebbé tenni. A szerzőt tehát kimondottan gyakorlati szempontok vezették akkor, amikor befelé öntudatosítani akar, kifele pedig olyan megfogalmazását adni az unitarizmusnak, mely az öntudatosítás szemellett tartása mellett mindvégig megőrzi tárgyilagosságát és sohasem bocsátkozik vitába más keresztény testvéreinkkel. Mindenként a saját hite boldogít elve mintegy refrainszerűen vonul végig az egész kötetben. Nem akar senkit kiforgatni hitbeli meggyőződéséből, ha az őszinte és komoly, s ha itt-ott mégis összehasonlítást tesz más felekezetek hittételeivel, mikor az elkerülhetetlen, ezt sohasem a felekezetieskedés szándékával teszi, hanem azért, hogy unitárius vallásunk észszerűségébe, föl-emelő és boldogító erejébe vetett hitünkben minket megerősítsen. És ezt nem veheti senki rossz néven tőlünk. Sőt az a meggyőződésünk, hogy ha mi föltétlenül tisztelettel viseltetünk mások hitfelfogásával szemben, akkor éppen olyan joggal elvárhatjuk tőlük a hasonló bánásmódot a mi hitigazságainkkal szemben. Mi igen is komolyan vesszük Jézus intelmét: „Amit akartok, hogy az emberek cselekedjenek veletek, ti is azt cselekedjétek másokkal”. A tételt így is meg lehetne fogalmazni: Ha mi elvárjuk másoktól, hogy a mi vallásos hitünket senki ne kicsinyelje, azt megbecsülje, mennyivel inkább megkövetelhetjük azt önmagunktól, hogy a mi öseinktől kapott drága örökségünket megbecsüljük, tiszteletben tartjuk, azzal, hogy hitünkhöz minden körülmények között ragaszkodunk, öntudatos jó unitáriusok maradunk.

Dr. Csiki Gábor is erre gondolt, amikor azzal a szándékkal ült le íróasztalához, hogy könyvét megírja, hiszen a könyv egyik célját is abban jelölte meg: unitárius vallásunkat híveink körében öntudatosabbá tenni. Minden könyvet valami szükségérzet hoz létre. Ha Csiki Gábor úgy látta volna, hogy a mi öntudatoságunkhoz szó nem férhet, bizonyára nem írta volna meg könyvét, vagy legalább is nem ezzel a céllal. Minthogy azonban bizonyos aggodalmak voltak és bizonyára nem alaptalanul, a mi öntudatoságunkat illetően, a könyv sem fog célt téveszteni. Valljuk be őszintén, hogy ezen a téren bizony nagyon sok a kívánni való. Ha nem így volna, valami egészen más képet mutatna egyházi statisztikánk. A helyzet az, hogy itt, e csonka hazában nagyon kevesen vagyunk s a kevés is legtöbbszörre elszórtan él. Egy igen jelentékeny része az itt élő unitáriusoknak alig, vagy egyáltalán nem él gyülekezeti életet. Hogy milyen sors vár ezekre a hittestvéreinkre, legfőképpen a jövő nemzedék unitáriuságára, arról nem is jó beszélni. Szeretném minden egyes szórványban élő unitárius testvérem kezébe nyomni Csiki Gábor könyvét, hadd gondolkozzék egy kicsit a „hit világáról”.

A könyv másik célja, hogy eloszlassa azokat a téves nézeteket, helytelen beállításokat, amelyek rólunk más hitet valló keresztény körökben el vannak terjedve. Mert minket vagy nem ismernek, vagy, ami még rosszabb, — rosszul ismernek. Nemrég került a kezembe egy elemi iskolák számára írt keresztény hit-és erkölcsstan, ahol az unitáriusok „A többi protestáns felekezetek” alcím alatt foglalnak helyet, mint a bap-

tisták, adventisták, nazarénusok stb., s ahol két-három mondatban elintézték bennünket, felsorolva, hogy mit nem hiszünk mi unitáriusok. Általában mindig arról különböztetnek meg minket másoktól, hogy mit nem hiszünk abból, amit ők hisznek. De hogy mit hisznek az unitáriusok, arról vajmi kevés szó esik.

Hogy mit hisznek az unitáriusok? Erre a kérdésre adott feleletet Dr. Csiki Gábor: „Gondolatok a hit világából” című munkájában, melyet szeretettel ajánlok unitárius és nem unitárius keresztény testvéreimnek egyaránt.

Darkó Béla.

*

Néhány gondolatot idézünk azok leveleiből, akik a könyvet elolvasták az alábbiakban:

„Ugy kellett már ez a könyv, mint egy darab kenyér.” „Szívesen olvasgatom, mert tetszik az az okos bátorság, amellyel az igazságot hirdeti.” „Lapoztam benne igaz lelki gyönyörűséggel. Hézagpótló munka, mert szükséges lenne, hogy komoly formában minél több ily mű terjessze az igazi krisztusi evangéliumot.” „Szép, ízes magyar nyelven tiszta, világos előadásban józan felfogás és mély gondolatok sugároznak belőle. Meggyőződésem, hogy ez a könyv nagy szolgálatot tesz kifelé is a mi egyszerű, szép vallásunk megismertetése által.” „Bánatomban vigasztul szolgál, a hétköznapi robotjában lelki üdülést nyújt.”

BESZÁMOLÓ

Nőszövetségünk műsoros ünnepélye.

Nőszövetségünk karácsonyi akciója során minden esztendőben műsoros estét rendez a Misszió Ház templomában, december 8-án. A szépen sikerült műsoros esték sorozatában kiemelkedik az idei, melyen szépszámu közönség előtt a gyülekezet éneke után Józán Miklós püspöki vikárius mondott szívből fakadó és szíveket felemelő imádságot. Gálna Sándor orgonajátéka után Barabás Istvánné a Nőszövetség nevében köszöntötte az est szereplőit és a megjelent közönséget és rámutatott arra, hogy a hosszú nehéz magyar telek után az idei még nehezebbnek ígérkező tél előtt mindnyájunk unitárius és magyar feladatainak teljesítését véste a lelkünkbe. Felvinczi Takács Alice hegedűművész női otordai Weress Ákos zongorakíséretével szíveinket gyönyörködtető hegedűszámokat adott elő. Szabó Gáborné, Weress Jolán írónő, nyári finnországi tanulmányútja emlékei közül elevenített fel négy finn asszonyarcot, s az ő jellemző vonásaik és munkásságuk ismertetése kapcsán a finn és székely asszonyok közös értékeire és példaadó tulajdonságaira hívta fel a hallgatóság figyelmét. Áprily Lajos költeményei közül olvasott fel néhányat, mindnyájunkat gyönyörködtetve. A Szózat hangjai fejezték be a szép ünnepélyt, mely a finn-magyar barátság szellemét is ápolta. Reméljük, hogy a szépen sikerült ünnepély anyagilag is jól eredményezett karácsonyi akciónk javára.

EGYETEMI ISTENTISZTELETEINK sorozatában december első hétfőjén este nyolc órakor dr. Csiki Gábor lelkész végezte a szolgálatot. Örvendetes, hogy a multkori 18 hallgatóval szemben most már 23 főiskolásunk volt jelen. Az Istentiszteletet követően a gyülekezeti teremben a szeretetvendégséget dr. Halász Jánosné és Ferencz Józsefné készítették elő. A január hó 8-án tartandó egyetemi Istentiszteleten a szolgálatot Pethő István lelkész látja el.

Pálffy János emlékiratai.

Habent sua fata libelli. Ez a latin közmondás ugyancsak ráillik Pálffy János művére. Nyolcvan év óta feküdt a mű kézírata Kolozsvárott, az Erdélyi Múzeum levéltárában, amíg ez év tavaszán Szabó T. Attila az Erdélyi Helikon jóvoltából kiadta. Pedig, ha előbb válik ismeretessé, súlyosan esett volna latba véleménye a 48-as szabadságharc szereplőinek sokat vitatott megítélésénél.

Hogy mi az Unitárius Értesítő hasábjain ismertetjük tarcsafalvi Pálffy János Emlékiratait, oka az, hogy a szerző unitárius. Udvarhelyszék egyik vezető családjából származott. Iskoláit Székelykeresztúron, majd a kolozsvári unitárius kollégiumban végezte. Kora előkelő családjainak szokása szerint először a katonai pályára lép, ott tölt el 10 esztendőt s csak azután kezdi el közéleti szereplését. Résztvesz Udvarhelyszék ügyeinek intézésében, majd Küküllő megye 1841-ben az erdélyi országgyűlésre követté választja. Ezen a 3 évig tartó országgyűlésen válik Pálffy személye Erdélyben általánosan ismertté, mint a reformellenzék egyik vezéralakjává. Jelentős szerepe volt azután a 48-i erdélyi országgyűlésen, ahol mint Udvarhelyszék követe, ő volt az Uniót kimondó ülésnek vezérszónoka. Az Unió kimondása után mint követ a pesti országgyűlésre kerül s ott a képviselőház alelnökévé választják. Majd még fontosabb pozícióba kerül, a Batthyány kormány bukása után az országot kormányzó Honvédelmi Bizottmánynak lesz a tagja. Ezeket az életrajzi adatokat azért soroltam fel, hogy lássuk Emlékiratainak fontosságát. Ugyanis az, aki a szabadságharc vezető személyeivel magas állásánál fogva nap-nap után érintkezett, alaposan tanulmányozhatta a szereplők jellemét s belelátott az események létrejövételének körülményeibe. Életéről még csak annyit, hogy a szabadságharc után börtönbe került, halálra ítélték, majd kegyelme nyert. De Erdélybe nem mehetett haza, mert az osztrák kormány Sátoraljaújhelyre internálta. Ott folyton súlyosbodó tüdőbajával küzdött s vigaszt csak Emlékiratai írásában nyert. Élete utolsó hónapjaiban engedték haza Erdélybe, ahol 1857-ben, ötvenhárom éves korában Tarcsafalván meghalt.

A 80 év után levéltári sírjából feltámadt mű a magyar irodalomban nagy feltűnést keltett. Az Emlékirat kiadója, Szabó T. Attila azt mondja a mű előszaváról: „Megdöbbenőbb erejű és szépségű emlékirat bevezetést sohasem olvastam.”

„Megállapodva az élet közép-útján, mint kifáradt vándor visszatekintek a múltba” — kezdi Pálffy János. „De nem a jelennek írok. A jelennek, főleg a közelebbi múlt idők eseményei s történelmi embereiről csak szolgálélek írhat most bértollal hazugságot. Én nem akarom elferdíteni az igazságot, nem akarom beszennyezni az eszményt, dicsőíteni a bűnt. Ezt kellene pedig tennem, ha a merev zsarnokság ezen korában a jelennek akarnék írni azokról, akik tisztán jöttek ki a becsület

tűzpróbájából vagy azokról, akik a nemzeti test fekélyei lettek.”

„Én a múltból írok a jövőnek.”

„A jövőnek azon rendületlen hitben, mely nélkül egy óráig sem akarnék élni, hogy nemzetemnek van jövője. A jövőnek azon reményben, hogy ezen nem nagy biztonságban írott lapokat, kikerülve talán a kémekek szagláló figyelmét, bevégezhetem s hogy átszállnak azon jobb időbe, melynek szántam...”

Ime, a Bach-korszak üldözése között meg nem tört nagy lélek vallomása, amelyről azt állapítja meg az utókor, hogy megdöbbenően szép.

Egyik kritikusa, Sárközy György azt írja a Nyugatban, hogy Pálffyt e műve alapján Kemény Zsigmond közelébe kell irodalmunk történetébe állítanunk.

Művében betűrendben sorbaveszi azokat a kortársait, akikről valami feljegyzésre érdemes dolgot talált. Gr. Batthyány Lajosról, gr. Bethlen Jánosról, Csányi Lászlóról, Eötvös József br.-ról, Kazinczy Gáborról, Kovács Lajosról stb. elismerőleg szól, ellenben sok kifogásolni valót talál Görgey Artúr, István nádor, br. Kemény Zsigmond, Kossuth Lajos, Kuthy Lajos stb. magatartásában.

Természetesen nem e sorok feladata megállapítani, hogy mennyiben helytállóak a kortárs Pálffynak jellemzései. Annyi tény, hogy kiváló tehetséget árul el az egyes személyek lélektani jellemzésében, azért is állította mindjárt első kritikusa Kemény Zsigmond mellé.

Ugyanaz a kritikus, amikor Pálffy írói nagyságát megállapítja, kevésbé kedvezően ítél róla, mint politikusról. Erre vonatkozólag van még csupán egy megjegyzésem.

Pálffyt mint politikust megítélni szerintem 48-as szerepléséből alig lehet. Ő nem volt forradalmár, mint Deák, Eötvös, Széchenyi sem voltak. Ha őket is 48-as szereplésükről ítelnék meg, azt mondhatnók róluk is, hogy nem voltak jó politikusok. Deákék ideje csak később következett, épígy Pálffy ideje is a kiegyezés korában következett volna el, lévén ő is a bölcs mérséklet embere. Sajnos, korai halála megakadályozta, hogy az egyéniségének megfelelő időben vihessen nagyobb politikai szerepet.

Mi unitáriusok büszkék lehetünk Pálffy Jánosra, az ő sziklaszilárd székely becsületes jellemére, törhetetlen magyar hazafiságára s Emlékirataira, amellyel a legnagyobb magyar írók sorába emelkedett.

Botár Imre.

A HELTAI GÁSPÁR BIBLIA KÖR november 9-én kezdte meg az idei évben munkásságát és ki-mondotta a szervezkedést, az ügyrend-tervezetet elfogadta, megválasztotta díszelnöknek Józán Miklós püspöki vikáriust, elnöknek Dimény Mózes, előadónak Szent-Iványi Sándor volt teológiai tanárt, titkárnak Ujvári László egyházközségi jegyzőt. Ezenkívül november 30-án bibliamagyarázat, november 23-án és december 7-én lélektani előadás volt, minden alaklommal az imádságról tartott előadónk előadást. A szervezkedést a keblitanács rokonszenvvel vette tudomásul és erkölcsi támogatásáról biztosította a kör vezetését.

Hétszáz pengő.

Alig néhány hónappal ezelőtt ugyanezen cím alatt emlékeztünk meg egy lélekben fakadó szép adományról, mely a kocsordi templom karzatjának elkészítését tette lehetővé.

Az isteni Gondviselés most hasonló formában gondoskodott polgárdi gyülekezetünk lelkesi lakása szükségessé vált renováltatásával kapcsolatosan. Az Igazgatói Tanács legutóbbi vegyes bizottsági ülésén Bartók Géza lelkész jelenti, hogy az általános javítással kapcsolatosan felmerülő mintegy 3200 pengős költségből a gyülekezet hétszáz pengőt előteremteni nem tud, s erre a központ támogatását kéri. A kérdéses összegre a fedezetet megtalálni nem tudtuk, azonban az építkezésben mégsem áll be fennakadás, mert Józán Miklós püspöki vikáriusunk felajánlotta, hogy emlékezésel arra, hogy lelkési pályáját, mint polgárdi s. lelkész kezdte meg, sárbogárdi egyházi birtokunk jövedelmének a terhére magára vállalja a hétszáz pengős költségvetési hiány fedezését.

A polgárdi gyülekezet lelkésze és hívei, de mindnyájan szeretettel köszönjük meg a gondviselő szeretet megnyilatkozását, mely most is megnyilatkozott. Az adománytevőt tartsa meg a jó Isten még sok számos esztendőn keresztül, s példaadása buzdítson másokat is: unitárius cselekedetekre.

IFJÚSÁG

Cserkészcsapatunk ünnepélye.

A 345. SZ. „JÁNOS ZSIGMOND” cserkészcsapatunk f. hó 3-án, vasárnap tartotta a SZEFEHE helyiségeiben erkölcsileg és anyagilag is jól sikerült csapatünnepélyét. Csendben, szinte titokban készültek derék cserkészeink az ünnepélyre. Szép és jó munkát végeztek mindannyian és a Szövetség és Kerület vezetői is megelégedésüket fejezték ki. Nagy örömmel tapasztaltuk, hogy sok új cserkész van a csapatban azon „üdülők” közül, akik kedvet kaptak a cserkészmunkára.

Az ünnepélyt Pethő István derék cserkészparancsnok nyitotta meg hatásos szavaival. Sok vidám percet szereztek cserkészeink „A romok titka” cserkészszíndarabban. M. Fodor Béla, Varga Dénes, Jakab István, Nagy János, Tamási Imre, Szőke Jenő, Kisgyörgy Tamás, Bomhár Árpád, v. Nyiredy Szabolcs jól megjátszották szerepüket. Sokat nevtünk Belovány alakításán és jó múmiának (és nemcsak Mityenkónak) bizonyult a kis Halmágyi Lajos is. Szünet és „Falatozó” után Belovány énekelt. Szép bariton hangját jól megtapsoltuk. „Magyarkuti tábortűz”-et láttunk ezután. Apróbb jeleneteket, sok szép éneket hallottunk. Linhart Antal és Bodor Jancsi nagyszerű szavalataikkal tüntek ki, majd Benczédi Lacika tilinkó játékát

élveztük. Várjuk az apródok legközelebbi tilinkó együttesének szereplését. Ritkán hallottunk oly tapsot, mint amelyet Benczédi Sándor csürdöngölője kapott. Kétszer is meg kellett ismételnie. Nagyon érdekes volt öregcserkészeink felvidéki kerékpár kirándulásának leírása, mit Józsa Gyula s. tiszt adott elő. Ezen utolsó Tábortűzi jelenetet v. Nyiredy Szabolcs állította össze és vezette. De nemcsak ezért illeti őt dicséret, hanem azért is, mert az egész ünnepélyt ő rendezte és ő állította össze és tanította be a műsort. Műsor után éjjel 1 óráig vidám hangulatban táncoltak ifjaink. Ószinte szerencsekívánatainkat tolmácsoljuk a csapatnak, derék vezetőinek és kívánunk mindannyiuknak továbbra is „Jó munkát!”

Itt említjük meg, hogy a IV. cserkészkerület örsvezetői tanfolyamának megrendezésével és megtartásával csapatunk igen derék tisztjét, ó-tordai Weress Ákost bizta meg a Szövetség, aki közmegegyezésre a tanfolyamot már meg is kezdte. Ugyancsak őt nevezte ki a Szövetség kerület-ellenőrnek. Jó munkát kívánunk neki is új munkaköréhez.

HIREK

Kedves Híveim!

Az isteni Kegyelem megengedte érnem bpesti negyvenéves szolgálatom rendjén a 70-ik életévet.

Ebből az alkalomból sokan fölkerestek üdvözlő soraikkal, jókívánságaikkal. Fogadják ezért a figyelemért, hozzátartozóikkal együtt, baráti szíves köszönetemet.

Isten áldása legyen Mindnyájunkon, Anyaszentegyházunkon és édes magyar Hazánkon.

Budapest, 1939. XII. 6.

Szeretetteljes üdvözléssel:

JÓZÁN MIKLÓS
püspöki vikárius.

FÁY ISTVÁN m. kir. titkos tanácsos, m. kir. válás- és közoktatásügyi államtitkár az elmúlt napokban hivatalbalépése alkalmából bemutatkozó látogatást tett Józán Miklós püspöki vikáriusnál, s melegen érdeklődött egyházunk ügyei iránt.

DR. VITÉZ FÁBRY DÁNIEL okl. közgazda, m. kir. tábornok, a m. kir. József Nádor műszaki és gazdaságtudományi egyetem közgazdaságtudományi karán a „Népesedési és gazdasági statisztika a nemzetvédelem szolgálatában” c. tárgykörből egyetemi magántanári képesítést szerzett. Szeretettel üdvözljük.

UNITÁRIUS RENDŐREINK részére dec. 21-én este 6 órakor oszt úrvacsorát Józán Miklós püspöki vikárius a Koháry-utcai templomban.

Hátrálékos előfizetőinket felkérjük tartozásuk kiegyenlítésére. Unitárius egyházi lapunk támogatása szent kötelesség: igazi unitárius cselekedet.

DR. GELEI JÓZSEF, szegedi egyetemi prorektor, leányegyházközségi gondnok afiának, aki lapunk mai számában megjelent szép cikket is írta, a finn köztársaság elnöke magas kitüntetést adományozott. Szeretettel üdvözljük.

BÖLÖNI ANDRÁS presbiterünk és Nagy Panna tiszta unitárius házasságát Isten egy kis fiúgyermekkel áldotta meg, aki a keresztségben az *András* nevet kapja.

ZENEKAR ALAKUL az unitárius művészek együttes szervezkedésével. Bejelentette a keblitanácsnak megalakulását *Szent-Iványi Sándor* ügyvezető elnök, *dr. Bodóczy Lajos* elnök, *Nagy Sándor* titkár, *Bodóczy Sándor* hangszertáros, *Márkos Jenő* pénztáros, *Ujvári László* ellenőr vezetése mellett. A keblitanács a szervezkedést rokonszenvvel vette tudomásul és erkölcsi támogatásáról biztosította a kör vezetőségét. Kéri az elnökség művész híveinket, hogy csatlakozzanak a minden áldozatot megérdemlő nemes törekvéshez. Próbákat tartanak a mozgalomhoz csatlakozott művész híveink minden csütörökön este 8 órakor a tanácsteremben.

NÖSZÖVETSÉGÜNK felhívja a hívek figyelmét arra, hogy amennyiben személyes jelentkezés útján kéregetne valaki, a lélkészekre vagy a nőszövetségre való hivatkozással az egyes családoknál, szíveskedjenek azt minden esetben arra utasítani, hogy Nőszövetségünkönél (V., Koháry-u. 4.) jelentkezzenek, ahol a lehetőséghez képest támogatásban részesülnek. Bármilyen adományt, a legcsekélyebbet is, ne egyes önkéntes jelentkezőknek — akik közül sajnos nem egy híveink jóhiszeműségével él vissza —, hanem a Nőszövetséghez szíveskedjenek eljuttatni.

ANGOLNYELVŰ ISTENTISZTELETET tart az Emerson Guild dec. 26-án d. u. 6 órai kezdettel a Koháry-utcai templomban. Imádkozik és bibliát olvas *Józan Miklós*, prédikál *Szent-Iványi Sándor*.

BÖLÖNI FARKAS SÁNDOR EGYLETÜNK dec. 31-én este 9 órai kezdettel az Unitárius Misszió Ház gyülekezeti termében *batyús szilveszteri estet* rendez, melyre híveinket szeretettel meghívja.

UJ NŐI MUNKATERÜLETEK. Budapest Székesfőváros Iskolánkízüli Népművelési Bizottsága felügyelete alatt két tanfolyam nyújt pedagógiai és szociális képzést nők számára. A *Gyárgondozónői tanfolyam* kétéves szakképzés munkás-egészségügyi és munkásvédelmi kérdésekben. A gyárgondozónő mint az üzem szociális tisztviselője nyer alkalmazást.

A KISANYÁK ISKOLÁJA egyéves tanfolyamán a csecsemő ápolásában, s a kisgyermek nevelésében és foglalkoztatásában nyújt szakismereteket. Mindkét tanfolyamot illető mindennemű felvilágosítás *Baloghy Mária* igazgatónőnél II., Bimbó-út 3. (T.: 157—182) Kizárólag reggel 8—10-ig.

A REFORM. DIÁKMOZGALOM az egész év folyamán árusítja üdülő bélyegeit 30 és 50 filléres áron. Az iskolai év előtt összegyűjtött bélyegeket a nyaralótáborban használhatják fel a vásárlók. A gondolat megszívlelésre érdemes.

PESTSZENTLŐRINCEN Nőszövetségünk november hóban szépen sikerült műsoros estélyt rendezett, melynek során *Szabó Gáborné Weress Jolán* írónő finnországi útjáról tartott érdekes előadást.

VIDÉK

HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI gyülekezetünk szép meghívóval tereli egybe híveit az adventi esti Istentiszteletekre, az iskolás gyermekek dec. 20-án tartandó karácsonyfaünnepélyére, valamint az óesztendei és újévi Istentiszteletekre. A gyülekezeti értesítőt pótló ügyes meghívó minden bizonnal erősíti a hívek öntudatát s az Istentől érkező jó hírek érkezését.

NYIREGYPÁZÁN tartott úrvacsoraosztással egybekapcsolt Istentiszteletet *Józan Miklós* püspöki vikárius, nov. 26-án.

DUNÁNTULI körlelkészünk, *Bartók Géza* nov. 12-én Szombathelyen tartott úrvacsoraosztással kapcsolatos Istentiszteletet mely alkalommal megkeresztelte vitéz *Sándor Ferenc* főmérnök kis fiát: *Ferenc-Attilát* is. Nov. 19-én Kaposváron tartott Istentiszteletet. Sopronban és Pécsen az Istentisztelet megtartását a hívek kérésére kellett sajnálatunkra későbbi időpontra elhalasztani.

BIRÓ LAJOS lelkész Karácsony első napján Oroszházán, másodnapján Szegeden a szokott helyen és időben úrvacsoraosztással egybekapcsolt karácsonyi Istentiszteleteket tart.

ERDÉLY

AZ UNITÁRIUS EGYHÁZ c. lapunk szerkesztését *Máthé Sándor* újszékelyi lelkészünk vette át. Érdekes, szép lapot szerkeszt, melyet szeretettel üdvözlünk.

UNITÁRIUS JÖVENDŐ c. lapunk *Kovács Lajos* brassói lelkész esperes szerkesztésében érdekes cikkekben folytatja tovább megkezdett kritikai munkásságát.

KERESZTÉNY MAGVETŐ c. lapunk *Vári Albert* és *P. Szentmártoni Kálmán* szerkesztésében jelenik meg, évente hat számban. Az unitárius tudományosság szemléjét, melynek előfizetési ára évi 8.— pengő, szeretettel ajánljuk olvasóink szíves és megértő támogatásába.

DR. VARGA BÉLA püspök az Unitárius Közlöny legutóbbi számában meglehangú nyílt levélben kereste meg összes erdélyi egyházközségeink presbiterit, és felhívta őket, hogy fizessenek elő az Unitárius Közlönyre. Ne legyen közöttünk se olyan presbiter, aki ne lenne egyházi lapunknak rendes előfizetője és olvasója. Az intellektus határokon túl és innen egyaránt szól mindnyájunknak.

AZ ERDÉLYI UNITÁRIUS NAPTÁR 1940. évi száma megjelent és Iratmissziónk útján kapható.

DR. SZOLGA FERENC ÉS NAGY LAJOS székelykeresztúri gimnáziumunk tanárai a román kormányrendelet következtében nyugalomba vonultak. Szép ünnepség keretében búcsúztak el tőlük keresztúri gimnáziumunk vezetői.

CSEKEFALVÁN tartotta ez évben a székelykeresztúri egyházkör évi közgyűlését. E megmozdulás indítást adott a gyülekezetnek a templom és kerítése meszelésére. A közebedet a hívek adományai-ból készítették el. A dicséretes buzgólkodásban előljárt László Zsigmondné sz. Tarr Julianna ny. tanító felesége, de a gyülekezet minden tagja kivette a reáeső részét a munkálkodásból.

BODOR ANDRÁS lelkészielölt két éves tanulmányút után hazatért Oxfordból és kolozsvári s. lelkészként nyert beosztást. Kijelölt utóda Sebe Ferenc a háborús viszonyok miatt egyelőre nem tudja ösztöndíját igénybevenni.

LUKÁCSI MÓZES fogarasi s. lelkészt kedei lelkésszé nevezték ki.

HALOTTAINK: csokfalvi Raffay Dániel ny. állampénztári igazgató 68 éves korában, Költő András postafőellenőr 57 éves korában, Szentgyörgyi Lászlóné, szül. Gálfalvy Eszter elhunytak. Emlékezetüket kegyelettel őrizzük.

HIVATALOS RÉSZ

Sz. 594/b.—1939.

MEGHIVÓ.

A budapesti unitárius egyházközség 1939. december 17-én (vasárnap) d. e. 10 órakor a templomban tartja

évi rendes közgyűlést

melyre az egyházközség minden tagját szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1939. december 1.

dr. Kozma Jenő s. k.
gondnok.

Józan Miklós s. k.
unitárius lelkész.

Tárgysorozat: 1. D. e. 9 órakor: istentisztelet. 2. Elnöki megnyitó. 3. Jegyzőkönyvhitelesítők. 4. Elnökileg elintézett és folyó ügyek. 5. Költségvetés az 1940. évre: a) folyó-pénztár, b) alapok és alapítványok, c) Koháry-utcai ház, d) Szövetség-utcai ház, e) Fenntartási alap. 6. Kettős istentisztelet a Koháry-utcában. 7. Kántori állás végleges betöltése. 8. Kebli Tanács által átutalt ügyek. 9. Időközben érkező ügyek. 10. Indítványok (írásban előre!).

NB! A tanácskozáson mindenki részt vehet és szavazhat, aki egyházi adóját hiány nélkül befizette.

Sz. 251—1939.

MEGHIVÓ.

Unitárius Egyházi Igazgató Tanácsunk 1939. december 29-én (péntek) d. u. 5 órakor a tanácsteremben

évnegyedi rendes ülést

tart, melyre a Tanács tagjait szeretettel meghívjuk.

Budapest, 1939. XII. 1.

dr. Mikó Ferenc s. k.
főgondnok-helyettes.

Józan Miklós s. k.
püspöki vikárius.

Tárgysorozat: 1. Ima — bibliaolvasás. 2. Elnöki megnyitó. 3. Jegyzőkönyv-hitelesítők. 4. Elnökileg elintézett és folyó ügyek. 5. „Közalap” költségvetése

1940. évre. 6. Lelkészi nyugdíjalap költségvetése 1940-re a nyugdíjbizottság jelentése alapján. 7. Lelkészi nyugdíjbizottság jelentése a telekvásárlásról. 8. Unitárius Misszióházi Bizottság jelentése az 1940. évi költségvetésről. 9. Jelentés az ország területén végzett hitoktatásunkról. 10. Javaslat az OTBA tagsági kötelezettség ügyében. 11. Állandó Vegyes Bizottság jelentése. 12. Időközben érkező ügyek. 13. Indítványok (írásban — előre!)

NB! Nyugdíjbizottság ülése 1939. december 28. (csütörtök) d. u. 5 órakor a lelkészi irodán.

LELKÉSZI NYUGDIJALAPRA 1939. november hó folyamán beküldött kegyes adományokat az egyház nevében hálás köszönettel nyugtázom: N. N. Szent-Iványi Sándor lelkész útján 180 P, Csécs Elemér 60 P, Lawner Károly 50 P, özv. Költő Andrásné 10 P, dr. Zsakó István 10 P, dr. Máthé György 10 P, Gábor Antal 8 P, Nyíregyházi szórvány 8 P, Fekete Imre 4 P, Telek József 3 P, özv. Móricz Ferencné 2 P, dr. Surányi Ede 2 P, özv. B. Páll Miklósné 2 P, Gál Mihály 1 P, B. Páll Mária 1 P, Ádám Gyula 1 P, összesen: 352 P. Példájuk szolgáljon buzdításul másoknak is.

Hitrokoni szíves üdvözlettel

Budapest, 1939. XII. 1.

Józan Miklós
püspöki vikárius.

Az Unitárius Nőszövetség közleményei.

Az Unitárius Nőszövetség azzal a kérelemmel fordul az Unitárius Értesítő útján az unitárius társadalomhoz, tegye lehetővé, hogy a gondozása alatt álló családok (50) és magánosok (48) részesíthetők legyenek a szeretet ünnepén a szeretet ajándékaiban. Ennek a feladatnak csak úgy tudunk megfelelni, ha unitárius testvéreink mindegyike meg hozza e célra a maga áldozatát. Szeretnők, ha átmerne az unitárius köztudatba, hogy a karácsonyi áldozathozatalból senkinek nem szabad kimaradni. Kötelesség ez, melyet vállalni kell azzal a tudattal, hogy mindig boldogabb adni, mint az adományra rászorulni.

Pénzt, a legkisebb adományt is, élelmiszert, ruhá-neműt, könyvet, játékfélét, karácsonyi vásárunkra minden eladható dolgot szeretettel kérünk és várunk.

Az Unitárius Nőszövetség vezetősége.

Unitárius Nőszövetségi alapító és pártoló tagsági díjat fizettek:

a) 1939. okt. hóban:

100 P-t Józan Miklósné; 50 P-t Borsos Zoltánné; 20—20 P-t özv. Ráduly Jánosné, Lawner Károlyné; 10—10 P-t Barabás Istvánné, Koltay Benóné, Häutler Ferencné, dr. Havas Béláné, Rovó Aladárné, V. Ferenczy Mártonné, Sigmond Sándorné, dr. Halász Jánosné, özv. Héderváry Hugóné, Lóránd Istvánné; 5—5 P-t dr. Kendecsy Pálné, B. Iván Margit, dr. Zsakó Andorné, Hegedüs Szilárdné; 2.50—2.50 P-t Pongrácz Vilma, Simonyi Sándorné, V. Nyiredy Gézáné, Nyiredy Erzsébet; összesen: 320 P.

b) 1939. november hóban:

20 P-t Lawner Károlyné, V. Ferenczy Mártonné; 10—10 P-t Barabás Istvánné, Koltay Benóné, Häutler Ferencné, dr. Havas Béláné, özv. Ráduly Jánosné, özv. Sági Lászlóné, özv. Héderváry Hugóné; 5—5 P-t Rónai Gézáné, B. Iván Margit, Ajtai Kovács József, Sigmond Sándorné, Péterfy Gyuláné, dr. Péterfy Gyula, özv. Nyíró Gézáné, özv. Jakobi Fülöpné; 2.50 P-t Pongrácz Vilma, Simonyi Sándorné, V. Nyiredy Gézáné, Nyiredy Erzsébet; összesen: 160 P. Betétállomány: 1130 P. Barabás Istvánné pénztáros.

Istentiszteleti sorrend 1940. január hóban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	1,7,14	d.e. 9	Szent-Iványi S.
" " "	R 21	" "	Barabás István
" " "	28	" "	Szent-Iványi S.
" " "	1,14,28	d.e. 11	Barabás István
" " "	7,21	" "	Józan Miklós
IX, Högyes Endre-u. 3. (Misszióházi (Rákos-utca))			
" " "	14	d.e. 10	Józan Miklós
" " "	21	" "	dr. Csiki Gábor
" " "	1,7,28	" "	Ferencz József
" " "	8	este 8	Pethő István
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep Prot. imaház	7	d u.4.	Ferencz József
" " "	21	" "	dr. Csiki Gábor
C) Pestkörnyéken:			
Csepel, Templom-u. isk.	14	d.e. 9	dr. Csiki Gábor
Kispest, Hungária-uti isk.	7, 21	" "	Pethő István
Pestszenterzsébet, Erzsébet-u. iskola . .	28	" "	Pethő István
Pestszentlőrinc Unitárius templom . .	1,7,21,28	d.e.11	Pethő István
Rákospalota, Máv. telepi iskola . .	14	" "	dr. Csiki Gábor
Sashalom, Kossuth-téri iskola . .	7	d.u. 4	Kereki Gábor
Ujpest, Deák Ferenc-u. polg. isk.	14	" "	Kereki Gábor
Ujpest, Deák Ferenc-u. polg. isk.	28	" "	Kereki Gábor
D) Vidéken:			
Debrecen, Hatvan-u. 24. Unitárius templom . .	7	d.e.10.	dr. Csiki Gábor
Dunapataj, Unitárius templom . .	14	" "	Ferencz József
" " "	28	" "	dr. Csiki Gábor

NB! Aláhúzott dátumokon úrvacsoraosztás. — Egyházi adó befizetését azért szorgalmazzuk, hogy végső esetben ne kelljen hatósági behajtáshoz folyamodnunk. Pénztáros: Zsigmond Lőrinc. Hivatalos órák: délelőtt 9—1, délután 4—6. Pénzbeszedők: pesti oldalon: Lux Ernő, budai oldalon: Varga Jenő. Kérjük híveinket, fogadják őket megértéssel. Ugyanők átvehetik a lelkeszi nyugdíjalapra küldött adományokat is. — Egyházközségünk csekkszámájának száma: 30.400.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő és kiadó: Ferencz József
Társszerkesztő: Szent-Iványi Sándor

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 117-529.

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj egy évre 4— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség

A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Nyomatott Máté Ernő könyvnyomdájában, Budapest, VIII., Iózssef-utca 61. — Telefon: 1-392—59.

UNITÁRIUS IRATMISSZIÓ

V., KOHÁRY-U. 4. I. E. 8.

nyitva szerdán délután 4—6, pénteken délelőtt 11—1 és vasárnap délelőtt 10—11 órák között.

Ima és énekeskönyvek, tankönyvek.

Havas József

Üvegés porcellán szaküzlete

Bp., Vilmos császár-út 44

Női és férfikalapok — alakítások

Özv. Péter Jánosné

VIII., Baross-utca 82.

ÜVEG és porcellán szaküzlet

Bp. IV., Párisi-u. 2. (Váci-u. sarok)

— KIS ÜZLET — KIS REZSI — OLCSÓ ÁRAK —

T.: 384-289. **MÁTÉ ZOLTÁN**
üzlettulajdonos

ÜRMÖSSY ÉS EÖRDÖGH

Férfi és női szövetek, selymek, siffon és vászonárúk. Esőkabátok. Szőnyegárúk.

IV., Petőfi Sándor-u. 3, az udvarban

Berde Lajos cipész-mester

II., Batthyány-utca 48.

Utánaküldés kizárva!

Uj cim :